NOVÉ NÁLEZY NĚKOLIKA VZÁCNÝCH NEBO FAUNISTICKY ZAJÍMAVÝCH DRUHŮ Z RODŮ *AMISCHA* THOMS. A *ATHETA* THOMS. V ČESKOSLOVENSKÉM SLEZSKU. [COL. STAPHYLINIDAE] - PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ COLEOPTER SLEZSKA I.

Petr Nohel

V článku jsou uvedeny nové nálezy dvaceti druhů drabčíků ze subtribu Athetae ve Slezsku. Uvedené druhy jsou vzácné nebo faunisticky zajímavé. Lze říci, že spolehlivých faunistických údajů o subtribu Athetae, který náleží k nejobtížněji determinovatelným skupinám drabčíkovitých, je stále zapotřebí, protože řadu starších faunistických údajů o této skupině je nutno brát s jistou reservou právě vzhledem k obtížnosti určování, které vyžaduje velmi často preparaci samčích i samičích pohlavních orgánů, ale i vzhledem k často spletité synonymice jednotlivých druhů. Tato skupina drobných a vzájemně se podobajících drabčíků se netěšila přílišné pozornosti většiny sběratelů [což je snad možno říci i o celé skupině Aleocharinae] a je nutno zdůraznit, že právě u rodů subtribu Athetae, čítajících v Československu okolo 200 druhů, je možno učinit ještě celou řadu interesantních nálezů. Jelikož však dosud zdaleka není dokonale propracována taxonomie této skupiny, nelze vyloučit ani nálezy druhů dosud neznámých. Bylo by proto velmi žádoucí, aby se pozornost sběratelů obrátila k této velmi zajímavé skupině, a to i těch, kteří se sami nezabývají speciálně čeledí Staphylinidae. Sbírání druhů rodu *Atheta* nevyžaduje speciální metodiky, téměř všechny druhy lze nasbírat běžným smýkáním, prosíváním či promýváním. Vyskytují se všude tam, kde jsou hnijící organické hmoty, jako např. na mršinách, ve shnilých houbách apod., dále tam, kde jsou mikroskopické houby a plísně, tedy v trouchu starých stromů, v tlejícím listí. Řada druhů žije přednostně v hnízdech drobných savců nebo ptáků [myší, krtků, sviště, syslů; dudků, sov, dravců atd.] Mnoho jich žije v krátkotravné alpinské formaci na vrcholcích hor, v koře-

nech trav a lišejnících a mechu na kamenech, a to i na nejvyšších vrcholcích štítů ve Vysokých Tatrách. Existují ovšem i druhy biologicky úzce specializované, tak např. velice vzácná *Atheta bufonis* Bernhauer byla sbírána jen na mrtvých mumifikovaných žábách.

Z určovacích klíčů je dosud dosti používán klíč Reitterův [REITTER, 1909] spolu s doplňkem Horionovým [HORION, 1935], kde jsou i všechny druhy uvedené v tomto článku. Bohužel je Reitterova určovací tabulka, stejně jako klíče Bernhauerovy [BERNHAUER, 1902] a Ganglbauerovy [GANGLBAUER, 1895], dnes již dosti zastaralé. Nezbytnou prací k určení našich *Athet* je Scheerpeltzův klíč k určování palearktických podrodů tohoto druhově velmi bohatého rodu [SCHEERPELTZ, 1929]. Několik velmi dobrých určovacích klíčů, které však zpracovávají jen určité podrody, vyšlo v časopisech. Jejich autory jsou např. BRUNDIN, 1952, 1953, 1954; STRAND a VIK, 1964, atd. Z našich specialistů pak zejména dr. Zbyněk Likovský se zabývá touto skupinou. O rozšíření středoevropských druhů informují práce Scheerpeltzovy, Staphylinidae [in HORION, 1951] a Staphylinidae [in WINKLER, 1924]. Údaje o rozšíření a hlavně cenné biologické poznámky má ROUBAL, 1930, 1941.

V současné době připravuje Dr. G. A. Lohse a Dr. G. Benick moderní určovací klíč, který vyjde v díle Die Käfer Mitteleuropas, a dr. A. HORION soubornou práci o rozšíření a bionomii středoevropských druhů ve Faunistik der Mitteleuropaischen Kafer, 12. Obě práce budou zahrnovat i všechny druhy subtribu Athetae našeho území.

Autor upřímně děkuje p. prof. dr. Otto Scheerpeltzovi ve Vídni za laskavou determinaci všech citovaných druhů. Dokladové exempláře jsou ve sbírce autorově, uložené ve Slovenském Národném Múzeu v Bratislavě, a dále ve sbírkách Iana Moorea, El Cajon, California, USA a Yasuaki Watanabea, Tokyo, Japonsko.

1. *Amischa soror* [Kraatz, 1856]
   1♀ Hrubý Jeseník: Keprník 27. VII. 64 v lišejnících na skalách na vrcholu, nadm. výška 1400 m. [Coll. Museum d'Histoire Naturelle, Genève].

1♂ 1♀ Šenov u Ostravy 29. XI. 64 v chodbách myší v hnijícím rákosí na břehu rybníka Volynščok, nadm. výška 250 m.
1♂ Slezské Beskydy: prales Mionší 1. XI. 64 v mechu na trouchnivých jedlových kmenech. [collectio Muséum d'Histoire Naturelle, Genève].
1♀ Slezské Beskydy: Travný 4. X. 64 prosíváním mechů rostoucích na trouchnivých kmenech smrků [Picea] v pralesní formaci na vrcholu hory, nadm. výška 1200 m. Vel. vz. druh.

2. *Atheta (Hydrosmecta) gracilicornis* [Erichson, 1839]
1♀ Frýdek 9. V. 65 v náplavu řeky Ostravice.

3. *Atheta (Aloconota) currax* [Kraatz, 1856]
Ve vlhkém štěrku na březích všech horských potoků ve Slezských Beskydách i větších řek [Mohelnice, Morávka, Ostravice, Olza] hojný druh.

4. *Atheta (Aloconota) mihoki* [Bernhauer, 1913]
2 ex. Slezské Beskydy: Travný 7. IV. 63 vyplavováním jemného písku na břehu řeky Mohelnice v místech zvaných Řepčonka.

5. *Atheta (Aloconota) cambrica* [Wollaston, 1855]
1♂ Skalice u Frýdku 28. III. 65 v náplavu řeky Morávky.

6. *Atheta (Philhygra) luridipennis* [Mannerheim, 1831]
V horských pralesích Slezských Beskyd [např. Čantorija, Mionší, Travný, Smrk, Lysá hora, Salajka] a na rašeliništi Hutě pod Smrkem dosti častý druh.

7. *Atheta (Philhygra) melanocera* [C. G. Thomson, 1856]
Ve Slezských Beskydách a jejich předhoří častý druh, především v tlejícím listí, v trouchu, v náplavech řek.

8. *Atheta (Hygroecia) magniceps* J. Sahlberg, 1876 *(= hygrobia* [C. G. Thomson, 1852].)
1♂ 1♀ Slezské Beskydy: Travný 7. IV. 63 v jemném písku na břehu řeky Mohelnice u Řepčonky.

9. *Atheta (Enalodroma) hepatica* [Erichson, 1839]

1♀ Slezské Beskydy: Smrk 13. VII. 63 v tlejícím listí kapradin okolo pramene Hubertka, nadm. výška 1000 m.

10. *Atheta (Dinaraea) arcana* [Erichson, 1839]
cca 20 ex. Slezské Beskydy: Travný 24. X. 65 v chodbách kůrovců rodu *Ips* pod kůrou odumřelých smrků ve smrkovém pralese na vrcholu, nadm. výška 1204 m. Vz. druh.

11. *Atheta (Microdota) corvina* [C.G. Thomson, 1856]
1♀ Slezské Beskydy: Travný 6. IX. 65 v čerstvé stromové houbě třepenitce svazčité [Nematoloma fasciculare Karst.] v pralesní formaci Polenica, nadm. výška 800 m.

12. *Atheta (Microdota) indubia* [Sharp, 1869]
1 ex. Ostrava-Radvanice 1. I. 66 na starých tvarůžkách.
3 ex. Žabeň u Místku 12. VIII. 64 v hnijících rostlinných zbytcích.

13. *Atheta (Atheta) harwoodi* [Williams, 1930]
1♀ Šenov u Ostravy 17. XI. 63 v hnízdě krtka *(Talpa europaea* L.)
1♂ Skalice u Frýdku 31. III. 63 v myší chodbě.
1♂ Slezské Beskydy: Smrk 13. VII. 63 v myších chodbách u pramene Hubertka, nadm. výška 1000 m.

14. *Atheta (Atheta) boletophila* [C. G. Thomson, 1856]
1♀ Hrubý Jeseník: Vozka 26. VII. 64 v humusu pod keříky borůvek [Vaccinium myrtillus L.] na vrcholu, nadm. výška 1377 m. Vel. vz. druh.

15. *Atheta (Atheta) contristata* [Kraatz, 1856]
2♂ 1♀ Hrubý Jeseník: Praděd 27. VII. 64 v kořenech devětsilu [Petasites] na březích Divoké Desné v Divokém Dole, nadm. výška okolo 1300 m. Vel. vz. druh.

16. *Atheta (Atheta) aquatilis* [C. G. Thomson, 1867]
1♀ Louky nad Olzou 29. X. 65 v hnijícím rákosí na břehu rybníka.

17 *Atheta (Liogluta) microptera* [C. G. Thomson, 1867]

4 ex. Hrubý Jeseník: Keprník-Vozka 27. VII. 64 vyšlapáváním vlhkého mechu rašeliníku [Sphagnum] na vrchovišti v sedle mezi oběma vrcholy, nadm. výška okolo 1300 m. Vel. vz. druh.

18. *Atheta (Dimetrota) putrida* [Kraatz, 1856]
Ve východní části našeho Slezska [od Ostravy až po Slezské Beskydy] hojně v mechu a v humusu na vlhkých místech ve starých lesích, též na rašeliništích a v náplavech řek.

19. *Atheta (Datomicra) hodierna* [Sharp, 1869]
1 ex. Šenov u Ostravy 4. VIII. 65 na mrtvé rybě na břehu rybníka Volynščok.

20. *Atheta (Acrotona) lateralis* [Mannerheim, 1831]
2♀ Slezské Beskydy: Travný 11. VII. 65 v hnízdě rejska *(Sorex)* pod kořeny kapradin v horské pralesní formaci Polenica, nadm. výška asi 1100 m. Vel. vz. druh. Ve starší literatuře řazen do rodu *Oxypoda* Mannerheim, jemuž se habituálně podobá, liší se však poměrem chodidlových článků. Pokud je autorovi známo, nebyly z území našeho Slezska hlášeny druhy *Amischa soror* [Kr.], *Atheta mihoki* Bernh., *Atheta magniceps* Sahlbg. a *Atheta harwoodi* Will.

Summary

NEW FINDINGS IN SILESIA OF SOME RARE OR FAUNISTICALLY MORE INTERESTING SPECIES OF THE GENERA *AMISCHA* THOMS. AND *ATHETA* THOMS. [COL. STAPHYLINIDAE] - A CONTRIBUTION TO THE KNOWLEDGE OF COLEOPTERA IN SILESIA I.

In this article, the author reports on new findings on the territory of Czechoslovak Silesia of 20 faunistically more interesting species of the abovementioned genera. In the author's opinion, the following species have not previously been reported

to occur in the territory of Czechoslovak Silesia: *Amischa soror* [Kr.], *Atheta mihoki* Bernh., *Atheta magniceps* Sahlbg. and *Atheta harwoodi* Will. The cited species have been kindly determined by Prof. Dr. Otto Scheerpeltz in Vienna to whom the author is much indebted for encouragement in the author's studies on Staphylinids. Representative specimens are deposited in collections of the Slovakian National Museum in Bratislava and those of Dr. Ian Moore,, El Cajon, California, USA and Dr. Yasuaki Watanabe, Tokyo, Japan. The author gives also some biological notes on the cited species. Thus, *Amischa soror* [Kr.] has been taken in the Hrubý Jeseník Mts. [Hohe Gesenke] on the summit of Mt. Keprník in an altitude of about 1400 m. a. s. l. by sifting lichens on rocks, in the lowlands locality Šenov near Ostrava in rotten reeds and in the Silesian Beskydy Mts. [Schlesische Beskiden] in the Mionší virgin forest nature reserve and near the summit of Mt. Travný by sifting moss on rotten logs of Abies. [Representative specimens also in coll. Muséum d'Histoire Naturelle, Genève, Switzerland]; *Atheta gracilicornis* [Er.] in flood refuse of the Ostravice river near Frýdek; *Atheta currax* [Kr.] is common species along pebbly banks of montane streams and rivers in the Silesian Beskydy Mts. and its foothills.; *Atheta mihoki* Bernh. has been collected by floating the finest wet sand on the bank of the Mohelnice river in the Silesian Beskydy Mts.; *Atheta cambrica* [Woll.] in flood refuse of the Morávka river near Skalice; *Atheta luridipennis* [Mannh.] and *Atheta melanocera* [Thoms.] occur frequently in the eastern part of the territory, in particular in the Silesian Beskydy Mts., there in mountain virgin forests in dead leaves, humus, etc.; *Atheta magniceps* Sahlbg. [=*hygrobia* (Thoms.)] has been taken in wet sand on the bank of the Mohelnice river in the Silesian Beskydy Mts.; *Atheta hepatica* [Er.] in dead fern around the Hubertka spring on Mt. Smrk in the Silesian Beskydy Mts.; *Atheta corvina* [Thoms.] sifted from fresh arboreal fungus Nematoloma fasciculare Karst.; *Atheta arcana* [Er.] in greater abundance in tunnels of Scolytids under bark of dead spruce-trees in the spruce virgin forest on the summit of Mt. Travný; *Atheta indubia* [Shp.] in the lowlands localities Ostrava-Radvanice and Žabeň near Místek in old cake-cheese and decaying vegetable matters; *Atheta harwoodi* Will. in the lowlands localities Šenov

near Ostrava and Skalice near Frýdek in tunnels of mice and mole's nest; *Atheta boletophila* [Thoms.] in the Hrubý Jeseník Mts. on the summit of Mt. Vozka sifted from humus under bilberry shrubs; *Atheta contristata* [Kr.] at roots of Petasites along banks of the Divoká Desná stream in the Divoký Důl nature reserve in the massif of Mt. Praděd [Altvater] in the Hrubý Jeseník Mts.; *Atheta aquatilis* Thoms. from decaying reeds on the pond shore in Louky nad Olzou near Těšín [Teschen]; *Atheta microptera* Thoms. from highly humid Sphagnum on the upland moor lying between Mt. Keprník and Mt. Vozka in the Hrubý Jeseník Mts.; *Atheta putrida* [Kr.] is frequent species in the eastern part of the territory of Czechoslovak Silesia, in particular taken by sifting humus, dead leaves and moss in wet places in old forests and on paetbogs; *Atheta hodierna* [Shp.] from fish carcass in the lowlands locality Šenov near Ostrava; *Atheta lateralis* [Mannh.] in the Silesian Beskydy Mts. on Mt. Travný in nest of *Sorex*.

There is also a very concise survey of handbooks and keys to identification of the quoted species and that of a few papers where the distribution and bionomy of those are given, and attention of Czechoslovak collectors is drawn to the very interesting group of the Staphylinid beetles - the subtribe Athetae.

Literatura

BERNHAUER M., 1902: Die Staphyliniden der palärktischen Fauna, 2. Verh. zool. bot. Ges. Wien *52*: 87-284. - BRUNDIN L., 1952: *Acrotona*-Studien [Gattung *Atheta*, Col. Staphyl.]. Ent. Tidskrift *73*: 93-128. - BRUNDIN L., 1953: Neue palaearktische Arten der Gattung *Atheta* C. G. Thoms. [Col. Staphylinidae]. Norsk Ent. Tidsskr. *9*: 1-17. - BRUNDIN L., 1954: Die palärktischen Arten der *Atheta*-Untergattung *Dimetrota* Muls. Rey [Col. Staphylinidae]. Arkiv för Zoologi *5*: 369-434. - GANGLBAUER L., 1895: Die Käfer von Mitteleuropa *2*, 881 pp. Wien. - HORION A., 1935: Nachtrag zu Fauna Germanica. Die Käfer des Deutschen Reiches von E. Reitter, *5*, 358 pp. Krefeld. - HORION A., 1951: Verzeichnis der Käfer Mitteleuropas, *1*, 266 pp. Stuttgart. - LIKOVSKÝ Z., 1967: Příspěvek k faunistice československých Aleocharinů [Col.

Staphyl.]. Ac. Rer. Natur. Mus. Nat. Slov. *13,1*: 89-96. - REITTER E., 1909: Fauna Germanica. Die Käfer des Deutschen Reiches, *2*: 392 pp., tab. 41-80, Stuttgart. - ROUBAL J., 1930: Katalog Coleopter [brouků] Slovenska a Podkarpatska *1*, 527 pp. Bratislava. - ROUBAL J., 1941: Katalog Coleopter [brouků] Slovenska a východních Karpat *3*, 363 pp. Praha. - SCHEERPELTZ O., 1924: Staphylinidae in: Winkler: Catalogus Coleopterorum Regionis Palaearcticae, *1*, Wien. - SCHEERPELTZ O., 1929: Bestimmungstabelle der palärktischen Untergattungen der Gattung *Atheta* C. G. Thomson [Col. Staphylinidae]. Sitzungsber. Akad. Wiss. Mathem.-nat. Klasse, 1, 138, Bd. *5-6*: 231-235. - SCHEERPELTZ O., HÖFLER K., 1948: Käfer und Pilze. 351 pp. Wien. - STRAND A., VIK A., 1964: Die Genitalorgane der nordischen Arten der Gattung *Atheta* Thoms. [Col. Staphylinidae]. Norsk. Ent. Tidsskr. *12*: 327-335, tab. 1-21. - WANKA T., 1915: Beitrag zur Coleopterenfauna von Osterr. Schlesien. Wien. Ent. Ztg., *34*: 199-214. - WANKA T., 1917: II. Beitrag zur Coleopterenfauna von Öst. Schlesien. Wien. Ent. Ztg. *36*: 276-282. - WANKA T., 1920: III. Beitrag zur Coleopterenfauna von Öst. Schlesien. Ent. Blätter *16*: 202-212. - WANKA T., 1927: IV. Beitrag zur Coleopterenfauna von Schlesien. Wien. Ent. Ztg. *44*: 1-32.